

Vilken svensk säkerhet?

*En kvalitativ studie av Försvarsberedningens rapporter
utifrån Köpenhamnsskolans teori om ett vidgat
säkerhetsbegrepp*

Författare: Rickard Jonsson
2016-01-20
Självständigt arbete, 15 hp
Statsvetenskap, säkerhetspolitisk inriktning
Handledare: ---
Examinator: Arita Holmberg

Abstract

Given the armed conflict in Ukraine, the terrorist attacks in Paris and elsewhere in Europe and the pressing issue of climate change one could argue that there are no longer room for just one sector in security studies. Based on Barry Buzan, Ole Wæver and Jaap de Wilde's theory of securitization the aim of this paper is to study whether the Swedish Defense Committee perceive threats in any sectors other than the traditional military sector in its two reports or not and therefore also if the Defense Committee has adapted the wider security concept; and if so answer the question of what other sectors the Committee put forward in the reports. The aim is also to compare the findings in the two reports with each other to point out similarities and differences the Defense Committee's perception of threats. The method used in this paper was an intense qualitative content analysis where the author manually examined the two reports to find indications on what kind of threats was present in the reports and how they were presented. The result of the study shows that all sectors with the exception of the societal sector in the Copenhagen School were present in the reports. An additional result of the study was that there were many similarities and differences in the reports; one similarity being that Russia was perceived as a threat in both reports while one distinction was the only in the latest report were a global financial crisis perceived as a threat.

Keywords: *Copenhagen School, Securitization, Sweden, Defense Committee, Threat, Perception*

Innehållsförteckning

Abstract	1
Innehållsförteckning	2
1. Inledning.....	4
1.1. Bakgrund.....	4
1.2. Problemformulering	5
1.3. Syfte	6
1.4. Frågeställningar.....	6
1.5. Avgränsningar	7
1.6. Metod	7
1.6.1. Operationalisering	9
1.7. Material	10
1.8. Disposition	11
1.9. Tidigare forskning.....	12
2. Teoretiska utgångspunkter	15
3. Försvarsberedningen och dess rapporter	19
3.1. Försvarsberedningen	19
3.2. Försvarsberedningens rapport <i>Försvar i samverkan</i> (2007)	19
3.2.1. Allmänt om rapporten	19
3.2.2. Militärsektor	20
3.2.3. Miljösektor	21
3.2.4. Ekonomisektor	23
3.2.5. Samhällssektor	23
3.2.6. Politiksektor	24
3.3. Försvarsberedningens rapport <i>Vägval i en globaliserad värld</i> (2013).....	24
3.3.1. Allmänt om rapporten	24
3.3.2. Militärsektor	26
3.3.3. Miljösektor	27
3.3.4. Ekonomisektor	28
3.3.5. Samhällssektor	28
3.3.6. Politiksektor	29
4. Analys.....	31
5. Slutsatser och vidare forskning	34
5.1. Slutsatser	34
5.2. Förslag på vidare forskning.....	35

6. Referenser.....	36
6.1. Tryckta källor	36
6.2. Offentliga rapporter och dokument.....	36
6.3. Vetenskapliga artiklar	37
6.4. Nyhetsartiklar.....	37

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Det är förmodligen få personer i det svenska samhället som har undgått att svensk försvars- och säkerhetspolitik åter är ett aktuellt ämne och att man efter vad man, särskilt i militära sammanhang, har kallat ”en strategisk time-out” på nytt planerar ett försvar av Sverige liknande det totalförsvar som en gång existerade (Holmström 2015). I ett regeringsbeslut skriver Försvarsminister Peter Hultqvist bland annat att ”[m]ot bakgrund av det försämrade omvärldsläget anser regeringen att planering för totalförsvaret ska återupptas” (Fö2015/0916/MFI, 2). Det är dessutom förmodligen få som undgått att det är bekräftat att Sverige under oktober månad 2014 återigen, likt under det Kalla kriget, kränktes av en främmande makts undervattensfarkost i Stockholms skärgård (Sundberg 2014). Utöver de tidigare nämnda exemplen så kan även krisen i Ukraina nämnas. Krisen har med största sannolikhet ökat spänningarna i världen och då kanske särskilt i Östersjöområdet och övriga Europa, både bland EU:s medlemmar men också bland ickemedlemmar.

Oavsett politiskt eller ideologiskt ställningstagande gällande olika lösningar på ovan nämnda svårigheter så kan det med relativ säkerhet sägas vara högaktuellt att tala om försvars- och säkerhetspolitik. Därtill kan man dessutom uppmärksamma de terrorhot som, exempelvis terrorskjutningarna i Paris 2015 och den misslyckade självmordbombningen i Stockholm 2010, gör en nödd och tvungen att ställa sig frågan om ett militärt försvar är det enda som är betydande när man diskuterar svensk säkerhetspolitik eller om det finns ytterligare aspekter som är centrala? Kort efter terrordåden i Paris höjde Säkerhetspolisen hotnivån från tre till fyra på en femgradig skala. Till Sveriges Television sade Säkerhetspolisens chef Anders Thornberg att ”Vi [Säkerhetspolisen] har tagit emot underättelser [sic] om ett konkret hot mot Sverige ” (Liebermann, Juhlin och Eklundh 2015). Ytterligare ett exempel på vad som eventuellt kan vara fara och vad som kan ske är vad som skett med andra länder i världen gällande ett annat aktuellt ämne. Runt om i världen ser man hur klimatförändringar kan påverka hela nationer, där bland annat små önationer redan har drabbats hårt av förändringar i klimatet (Kihlberg och Rosén 2015). Av allt att döma så är det därmed inte enbart ett rent militärt säkerhetsproblem som eventuellt skulle kunna uppstå utan också andra svårigheter med anknytningar till andra områden som skulle kunna ge anledning till det höjda säkerhetsläget i bland annat Sverige men också i vår omvärld.

Med en utgångspunkt i de teorier som Barry Buzan, Ole Wæver och Jaap de Wilde lägger fram i *Security: A New Framework For Analysis* (1998) ges det följaktligen en möjlighet att undersöka om Sverige genom Försvarsberedningens rapporter uppmärksammar de områden som presenteras i teorin om ett vidgat säkerhetsbegrepp, där fler områden än den traditionella militära sektorn ges utrymme.

1.2. Problemformulering

Efter terrordåden i Paris 2015, den misslyckade självmordbombningen i Stockholm 2010, den ryska annekteringen av Krim-halvön och den högaktuella frågan gällande globala klimatförändringar så kan det argumenteras att frågan om hur Sverige ser på dessa eventuella säkerhetsfrågor är angelägen och betydelsefull. Den svenska Försvarsberedningen är bland annat ansvarig för att med politiskt tillsatta personer, vilka representerar de till riksdagen valda partierna, tillsammans med rådgivare och experter producera försvars- och säkerhetspolitiska rapporter med ett brett politiskt stöd (Försvarsdepartementet 2013, 2). Dessa rapporter ligger efter detta arbete många gånger till grund för de eventuella beslut som fattas gällande just svensk försvars- och säkerhetspolitik. Professor Johan Eriksson går exempelvis så långt som att etiketera Försvarsberedningen som ”navet i [...] det säkerhetspolitiska etablissemangen” (Eriksson 2004, 9).

Utifrån dessa förutsättningar är det därför möjligt att argumentera att det möjligen finns en utomvetenskaplig såväl som en inomvetenskaplig relevans för en studie såsom denna då det är viktigt att undersöka Försvarsberedningens rapporter som ibland kan vara väldigt inflytelserika. Med utgångspunkt i Barry Buzan, Ole Wæver och Jaap de Wildes teori om ett vidgat säkerhetsbegrepp i *Security: A New Framework For Analysis* (1998), som rymmer inte bara den traditionella militära sektorn utan också sektorer som ekonomi, miljö, politik och samhälle, så syftar denna uppsats till att undersöka om Försvarsberedningens rapporter uppmärksammar andra hotuppfattningar än rent militära. Uppsatsen syftar också till att undersöka vilka de eventuella uppfattningarna är och om det skiljer sig mellan rapporterna.

I Johan Erikssons bok *Kampen om hotbilden* (2004) så hävdar Eriksson att det då boken skrevs saknades ”djupare analyser av den hotbildspolitiska utvecklingen efter kalla krigets och Sovjetunionens sammanbrott” (Eriksson 2004, 24) och att hans bok skulle hjälpa till att motverka det. Väl medveten om begränsningen av en uppsats som den här så är det ändå uppsatsförfattarens uppfattning att ett fortsatt arbete likt Johan Erikssons kan, i form av denna

begränsade studie, bidra till den inomvetenskapliga relevansen bland annat i form av ytterligare granskning av Försvarsberedningens rapporter utkomna efter 2004. Genom en sådan studie, även under de tidigare förklarade förutsättningarna, så är det eventuellt möjligt att få en djupare inblick i vad Försvarsberedningen, och därmed också i mångt och mycket majoriteten i riksdagen under den tiden för den beredningen, noterar som viktigt när det kommer till svensk säkerhetspolitik och på så sätt förhoppningsvis bidra med inomvetenskapligt såväl som utomvetenskapligt relevanta iakttagelser. Att genomföra en sådan studie är angeläget att göra då det nu verkar som om traditionella militära hot inte längre är de enda tänkbara hoten som kan finnas riktade mot stater och dess medborgare vilket gör det både till ett intressant men också ett viktigt ämne för vidare studier som denna.

1.3. Syfte

Syftet med denna kandidatuppsats är att med hjälp av Buzan, Wæver och de Wildes teori om ett utvidgat säkerhetsbegrepp, som presenteras i *Security: A New Framework For Analysis* (1998), granska och analysera två av de rapporter som är utarbetade av den svenska Försvarsberedningen. Avsikten med att analysera de två rapporterna är att undersöka huruvida Försvarsberedningen i sina rapporter ger uttryck för och betonar andra hot än rent militära såsom de av Buzan, Wæver och de Wilde uppmärksammade områdena ekonomi, miljö, politik och samhälle. Syftet är också att studera hur de eventuella hoten, inom alla eventuella sektorer, uppfattas och framställs av Försvarsberedningen genom sin talakt för att sedan genomföra en jämförelse mellan de studerade rapporterna med intentionen att synliggöra en eventuell utveckling och förändring. Meningen är därmed *inte* att undersöka de eventuella beslut som blivit resultatet av Försvarsberedningens rapporter då besluten som fattats efter skrivelserna inte nödvändigtvis är överrensstämmande med den breda majoritetens analyser och uppfattningar i rapporterna. Avsikten är heller *inte* att granska de bilagor i vilka medlemmar i Försvarsberedningen skriftligen har meddelat sina avvikande uppfattningar eller att försöka presentera en absolut sanning gällande utvecklingen av svensk försvars- och säkerhetspolitik i stort då detta inte är möjligt med en begränsad studie som denna.

1.4. Frågeställningar

1. *Uppmärksammar Försvarsberedningen andra potentiella hot än rent militära i sina rapporter? Om så är fallet, vilka?*

2. Vilka skillnader och likheter i presentationen av hotuppfattningar kan man se mellan de olika rapporterna?

1.5. Avgränsningar

I det teoretiska ramverket så beskriver Buzan, Wæver och de Wilde betydelsen av att granska diskursen och de politiska mönstren vid studerandet av deras vidgade säkerhetsbegrepp (1998, 25). Utifrån dessa grunder har det skett ett urval av det material som skall granskas och analyseras utifrån deras teori.

Den svenska Försvarsberedningen är ett forum med politiska representanter för samtliga invalda partier i riksdagen, representanter för departement, representanter för berörda myndigheter samt ytterligare experter inom olika områden rörande försvars- och säkerhetspolitik. Tillsammans är deras uppgift att presentera rapporter gällande just svensk försvars- och säkerhetspolitik som kan komma att ligga till grund för eventuella beslut som fattas inom det området (Försvarsdepartementet 2013, 2). Av den orsaken är det möjligt att argumentera att Försvarsberedningen skapar rapporter som mer eller mindre är överrensstämmande med vad en majoritet av riksdagens partier kan ställa sig bakom och därmed sägas utgöra exempel på en svensk samstämmig säkerhetspolitik. I rapporterna finns det däremot bilagor i vilka medlemmar i Försvarsberedningen skriftligen har meddelat sina meningsskiljaktigheter. Dessa bilagor har dock inte ingått i det undersökta materialet då syftet med studien *in te* har varit att undersöka (1) enskilda politikernas ståndpunkter (2) enskilda partiernas särskilda säkerhetspolitiska ståndpunkter (3) enskilda frågor som inte en enig beredning står bakom. Syftet med studien har varit att undersöka Försvarsberedningens rapporter gällande de frågor där man lyckats skapa en bred enighet och därför undersöks just det materialet i vilket beredningen presenterar det.

1.6. Metod

I uppsatsen så kommer uppsatsförfattaren tillämpa en intensiv kvalitativ metod. I det teoretiska materialet så finns det beskrivet att Buzan, Wæver och de Wilde valt att använda diskursanalys då de förklarar teorin med ett exempel (1998, 176) men uppsatsförfattaren har följaktligen valt att inte tillämpa den metoden. Anledningen till det är dels att Buzan, Wæver och de Wilde inte valt att använda motsvarande källor som uppsatsförfattaren dels också för att de skriver att ”diskursanalys är inte den enda metoden vid säkerhetsstudier” [egen översättning] (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 177). Som tidigare skrivet så kommer uppsatsförfattaren

inte använda sig av en diskursanalys utan kommer istället använda sig av metoden kvalitativ innehållsanalys. Analysen av rapporterna kommer att genomföras av uppsatsförfattaren som manuellt analyserar det utvalda undersökningsmaterialet. Uppsatsförfattaren ser en fördel med att genomföra analysen på det sättet dels för att mängden material är tämligen begränsat och dels för att det, enligt Bergström och Boréus, ges möjligheten att genomföra mer avancerade tolkningar av materialet (2005, 44-45).

Bergström och Boréus skriver vidare i sin bok *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* att kvantifiering inte alltid är lämplig som metod då den metoden ”betonar manifest textinnehåll på bekostnad av det underförstådda och utsagda” (2005, 76-77). I och med att målet med uppsatsen inte är att fastställa kvantiteten av vissa ord utan istället söka en mer översiktlig bild av Försvarsberedningen eventuella uppmärksammande av de olika säkerhetssektorerna så anser uppsatsförfattaren att en kvalitativ metod är mer lämplig. Bergström och Boréus skriver dessutom att ”i många sammanhang är det viktigaste inte *hur många gånger* utan *hur* något sägs” (2005, 77) vilket också har legat till grund för att valet föll på en kvalitativ metod då syftet med uppsatsen inte är att räkna och jämföra hur ofta andra hot än militära påträffas utan att undersöka om det sker och i sådant fall på vilket sätt och hur rapporterna skiljer sig från varandra.

Genom att använda denna metod i uppsatsen ämnar uppsatsförfattaren att finna indikationer på vad Försvarsberedningen anser är något som skapar osäkerhet eller är ett hot mot Sverige. Metoden kommer också göra det möjligt att, till skillnad från en kvantitativ metod, se vilka hoten är och hur de framställs. Detta kan sedan jämföras mellan de två olika rapporterna för att kunna dra slutsatser gällande detta urval av material. Givetvis så har även denna metod sina begränsningar. Denna metod gör det inte möjligt att på något sätt presentera en absolut sanning gällande svensk försvars- och säkerhetspolitik utan snarare synliggöra en eventuell förändring i Försvarsberedningens granskade rapporter.

Som tidigare nämnt så finns det givetvis nackdelar med den valda metoden och även fördelar med att eventuellt ha valt ett annat tillvägagångssätt. Exempelvis kan det genom att välja en intensiv innehållsanalys medfölja vissa svårigheter. En intensiv metod där ett mindre antal undersökningsenheter har valt ut gör det exempelvis svårare att generalisera än om en extensiv metod med fler undersökningsenheter hade valts istället (Teorell och Svensson 2007, 266-268). Teorell och Svensson skriver bland annat att ”fåfallsstudiens största svaghet gäller möjligheten att isolera en förklaringsvariabel från inverkan av andra förklaringsfaktorer”

(Teorell och Svensson 2007, 271). Dessutom finns det givetvis svagheter med att välja en kvalitativ innehållsanalys då materialet som analyseras inte har genomgått en kvantitativ mätning där ett tydligt resultat skulle kunna presenteras med hjälp av en frekvens uttryckt i siffror. Det vore också möjligt att inte bara ha valt en annan typ av innehållsanalys utan också en helt annan typ av metod som exempelvis en diskursanalys där ett fokus ligger på diskursiva relationer och språkliga uttryck (Bergström och Boréus 2005, 305).

1.6.1. Operationalisering

Enligt Bjereld, Demker och Hinnfors måste tanken bakom en forskningsuppgift preciseras i ord för att uppgiften skall gå att genomföra (Bjereld, Demker och Hinnfors 2009, 111). I studien så utgår uppsatsförfattaren från Barry Buzan, Ole Wæver och Jaap de Wildes teorier om det utvidgade säkerhetsbegreppet som presenteras i boken *Security: A New Framework For Analysis* (1998). Några centrala begrepp inom denna teori är bland annat icke-politiserade, politiserade och säkerhetiserade frågor. I denna studie så kommer dessa begrepp att definieras utifrån Buzan, Wæver och de Wildes teorier. Andra centrala begrepp är aktör, talakt och referensobjekt. Den teoretiska definitionen av aktör är den som genomför talakten inom de säkerhetiserande stegen (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 40). Talakt definieras som den akt som genomförs när aktören säger att en fråga är utsatt för hot (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 27). I denna studie är det Försvarsberedningen som definieras som aktör då det är deras talakter som studeras. Referensobjekt definieras som något som skall skyddas. Beroende på sektor så kan det enligt teorin vara olika referensobjekt (se Figur 1).

I uppsatsen så studeras även begrepp såsom hot och de därtill hörande begreppen hotbilder och hotuppfattningar. I studien så kommer Johan Erikssons definition av hot att användas som en utgångspunkt. Eriksson definierar hot som ”något farligt som ännu inte har inträffat” (Eriksson 2004, 25). Utifrån detta diskuterar Eriksson hur hot principielt är ”en *föreställning* om hot, alltså en *hotbild*” (Eriksson 2004, 25) vilket i kontexten av den här uppsatsen bör ses som att en aktörs föreställning om ett hot inte nödvändigtvis alltid betyder att det är ett hot utan att det istället kan vara en aktörs hotuppfattning. Begreppet hot bör därför i denna uppsats ses som ett tudelat begrepp. Dels går begreppet att läsas just utifrån Erikssons definition samtidigt som det också kan ses som en aktörs uppfattning om vad som är ett hot. I denna studie kommer fokus att ligga på en aktörs hotuppfattning vilket därför ordet hot också bör läsas som.

Definitionen av en icke-politiserad fråga är att frågan inte hanteras av staten och att den inte är en del av den offentliga debatten. Definitionen av en politiserad fråga är att den debatteras offentligt, redan är officiell policy eller att frågan skall beslutas om politiskt. Det tredje och högsta steget för en fråga är att den är säkerhetiserad. I denna studie så är definitionen av säkerhetiserad när en aktör genom en talakt påstår att frågan är utsatt för ett hot (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 23-24). Under analysarbetet har uppsatsförfattaren arbetat med hjälp av dessa definitioner för att finna svar på de ställda frågeställningarna.

1.7. Material

I denna studie så är intentionen att med stöd av Köpenhamnskolans teori om ett vidgat säkerhetsbegrepp undersöka eventuell förändring i svensk försvars- och säkerhetspolitik. Utefter dessa förutsättningar så har Försvarsberedningen rapporter valts ut av uppsatsförfattaren som empiriskt material. Försvarsberedningen har genom åren författat flertalet rapporter. Då selektionen av material till uppsatsen gjordes så föll valet av rapporter på några av de allra senaste rapporterna då uppsatsen inte syftar till att undersöka eventuella förändringar som skett över en längre tid utan fokuserar på ett kortare tidsspänn närmare dagens datum. De två rapporter som granskas är *Försvar i samverkan* (2007) och *Vägval i en globaliserad värld* (2013). *Försvar i användning* (2008) samt *Försvaret av Sverige: Starkare försvar för en osäker tid* (2014) har också bearbetats men inte tagits med i uppsatsen då de rapporterna endast är försvarsrapporter av ett mer militärtekniskt slag.

Uppsatserna som granskas i uppsatsen har valts utifrån ett fåtal kriterier. Ett av det främsta av dessa kriterium var, som ovan nämnt, att tiden för skrivandet och publicerandet av rapporterna skulle vara relativt nära dagens datum. Därefter valdes rapporter som skrivit under de senaste tio åren ut. Detta resulterade i ett litet urval av rapporter med skiftande syfte och av varierande slag. Därefter gjordes ytterligare ett urval utifrån ett kriterium på relevans. Det vill säga att Försvarsberedningsrapporter där inte huvudsyftet har varit att analysera utan ge förslag på åtgärder valdes bort. Efter ett urval med dessa kriterier så kvarstod *Försvar i samverkan* (2007) och *Vägval i en globaliserad värld* (2013). Det finns givetvis mer material som skulle kunna vara av intresse då man undersöker svensk försvars- och säkerhetspolitik. Det skulle till exempelvis kunna röra sig om utrikesdeklarationer, Statens offentliga utredningar (SOU), försvarsbeslut eller andra formella uttalanden av exempelvis Utrikes- och Försvarsministrar. Men i och med att intentionen med uppsatsen är att undersöka eventuell

utveckling i Försvarsberedningens rapporter i relation till en förändrad omvärld så har liknande material valts bort då det inte är passande för uppsatsens syfte.

Försvarsberedningens rapporter skiljer sig, som tidigare nämnt, på vissa sätt. Bland annat genom att *Försvars i samverkan* (2007) och *Vägval i en globaliserad värld* (2013) är omvärldsanalyserande rapporter medan rapporterna *Försvars i användning* (2008) och *Försvaret av Sverige: Starkare försvar för en osäker tid* (2014) är försvarsanalyserande rapporter med förslag på åtgärder. Somliga skulle mena att endast de omvärldsanalyserande rapporterna är centrala för denna typ av undersökning. Vilket är debatterbart huruvida det är riktigt. Även om inte lika stor fokus i uppsatsen ligger på de försvarsanalyserande rapporterna så har de ändå tagits med i inläsningen av material då uppsatsförfattaren anser att de är betydelsefulla för att få en mer omfattande bild över utvecklingen i Försvarsberedningens rapporter, även om inte de rapporterna är de som uttryckligen granskas.

Uppsatsförfattaren har dessutom valt att inte inkludera de bilagor i Försvarsberedningens rapporter som är avvikande åsikter hos Försvarsberedningens medlemmar. Uppsatsens syfte, som tidigare klargjorts, är inte att undersöka enskilda politiker eller partiers egna försvars- och säkerhetspolitiska idéer utan att undersöka den analys som delas av samtliga deltagande riksdagspartier i Försvarsberedningen och som därmed kan sägas ha brett stöd.

Även om Försvarsberedningens rapporter räknas till primärkällor och bör anses vara pålitliga så finns det ändå en möjlighet till viss kritik gällande valet av material. Som tidigare nämnt skulle eventuellt annat material såsom utrikesdeklarationer, offentliga utredningar och försvarsbeslut ha kunnat användas i en liknande uppsats. Genom att välja ett annat material så är det möjligt att studien hade fått ett annat resultat. Det är också möjligt att kritisera urvalet av material ur en tidsaspekt då rapporterna är relativt nära varandra i tiden. Hade en eller flera tidigare rapporter valts så hade även detta eventuellt kunnat förändra studiens resultat.

1.8. Disposition

Uppsatsen är indelad i sex olika kapitel. Det första kapitlet tjänar till att introducera läsaren till ämnet men också att presentera syftet med uppsatsen, problemformuleringen, forskningsfrågorna, eventuella avgränsningar samt vilken metod och material som använts. Det följande kapitlet består av uppsatsens teoretiska del där uppsatsförfattaren presenterar Barry

Buzan, Ole Wæver och Jaap de Wildes teori om det utvidgade säkerhetsbegreppet som presenterades i *Security: A New Framework For Analysis* (1998). I kapitel tre introduceras Försvarsberedningen som organisation i ett inledande avsnitt och rymmer dessutom presentationer av det material som hämtats ur de rapporter uppsatsen ämnar undersöka i tre efterföljande avsnitt. Kapitlet är således uppsatsens empiriska del. I det fjärde kapitlet för uppsatsförfattaren en vetenskaplig diskussion kring de iakttagelser som gjorts gällande det empiriska materialet samt analyserar de nämnda iakttagelserna. Det femte kapitlet är det kapitel i vilket uppsatsförfattaren lägger fram de slutsatserna som uppsatsförfattaren har kunnat dra efter att ha studerat Försvarsberedningens rapporter, besvarar de frågeställningar som ställdes tidigare i det första kapitlet samt lägger fram förslag för vidare forskning inom området. Uppsatsen avslutas med ett kapitel i vilket man finner de samlade referenserna som har använts under arbetet med studien kategoriserade under flertalet avsnitt som tryckta källor, offentliga rapporter och dokument, vetenskapliga artiklar samt avsnittet nyhetsartiklar.

1.9. Tidigare forskning

Det finns en stor mängd forskning gjord på området gällande svensk och internationell försvars- och säkerhetspolitik och de ytterligare avgränsningarna som görs i forskningsarbetet är ännu fler. I många år så har forskare ägnat sig åt att förstå och förklara Sveriges, och andra staters, säkerhetspolitik utifrån den politik man antagit. De nedan nämnda studierna är forskning som bedrivits med ett fokus på svensk och internationell försvars- och säkerhetspolitik samt studier om hotuppfattningar under senare delen av 1900-talet och början av 2000-talet.

I Magnus Peterssons studie "Försvarstransformeringen efter det kalla krigets slut: klassificering, förklaring och karakteristik" i *Svensk säkerhetspolitik: I Europa och världen* (2010) så ämnar Petersson att med mål, medel och metod undersöka och förklara vad som förändrades i Försvarsmakten, varför det förändrades och vad som är resultatet av förändringen. Petersson menar i sin studie att det inte råder någon tvekan om att det skett en förändring i Försvarsmakten. Bland annat har kvantiteten och ekonomin blivit mindre. Som svar på sin fråga varför förändringen skett så menar Petersson att det bland annat har att göra med att Sverige gått från en neutralitetspolitik till en solidaritetspolitik. Resultatet av transformeringen, enligt Petersson, är vid tiden för studien en reform utan starkt stöd bland befolkningen och en Försvarsmakt vars operativa förmåga kan anses vara begränsad (Petersson 2010)

Johan Eriksson diskuterar i sin bok *Kampen om hotbilden* (2004) något Eriksson valt att kalla "hotbildernas politik", detta handlar enligt honom om hur problem gestaltas och uppmärksammas (Eriksson 2004, 15) vilket leder fram till hans huvudfråga för boken då han ämnar att undersöka hur dagordningen formas (Eriksson 2004, 197). Eriksson menar bland annat att det inom det vardagliga språket inte görs skillnad på begreppen hot och hotbild. Istället menar Eriksson att distinktionen är att "hotbild är föreställningen om att något är ett hot" (Eriksson 2004, 26). I sitt arbete med att försöka besvara frågan om hur dagordningen formas så studerar Eriksson bland annat sakområdena informationssäkerhet och miljösäkerhet i Sverige med ett fokus på perioden efter Sovjetunionens fall fram till tidigt 2000-tal då boken gavs ut. I sitt arbete studerar Eriksson exempelvis försvarspropositioner, försvarsberedningar och riksdagstryck (Eriksson 2004, 24-25). I sin studie pekar Eriksson ut Försvarsberedningen som en central uttolkare av hotbildspolitiken och drar samtidigt slutsatserna att det utöver sådana centrala aktörer som Försvarsberedningen även finns mindre centrala aktörer som formulerar hotbilder. Dessutom drar Eriksson också slutsatserna att det finns institutionaliserade hotbilder (militära) och så finns det nya icke-institutionaliserade hotbilder (exempelvis IT-relaterade) som kan komma att ändras senare. (Eriksson 2004, 200-203).

Mary Hampton studerar i hennes artikel "Living in a World of Dangers and Stranger: Changing EU and German Perceptions of Threat" (2011) skillnaderna mellan USA:s, EU:s och Tysklands hotuppfattningar och deras syn på identiteter. Mary Hampton lägger i sin studie ett särskilt fokus på sekularism och kosmopolitanism som studieobjekt. I artikeln hävdar Hampton att USA och EU skiljer sig mycket tydligt ifrån varandra inom dessa områden och att det är en anledning till varför även hotuppfattningarna skiljer sig mellan USA och EU. Bland annat så hävdar Hampton att det i USA fortfarande finns en nästintill religiös svart-vit bild av det goda och onda i världen (Hampton 2011, 78) medan det i EU saknas den synen. Inom EU, menar Hampton, finns det istället en mer kosmopolitisk syn på identiteter och EU:s uppfattningar om hot (Hampton 2011, 82-83). Detta är dock något som Hampton menar är under förändring då de tidigare mer kosmopolitiska identiteterna förändras och blir mer nationalistiska och att hotuppfattningarna även förändras i och med detta (Hampton 2011, 90-92).

I sin artikel "The concept of security" (1997) diskuterar David Baldwin säkerhet som ett begrepp och argumenterar samtidigt att säkerhet är ett jämförelsevis opreciserat begrepp med syftet att försöka definiera begreppet säkerhet som ett policymål skiljt från andra begrepp. Baldwin jämför med begreppet makt som enligt honom utgörs av ett berg av material medan begreppet säkerhet snarare kan jämföras med en liten jordhög (Baldwin 1997, 24). I sin artikel

uppmärksammar Baldwin ett flertal av Barry Buzan påtänkta eventuella orsaker till att säkerhet blivit något av ett bortglömt ämne. Bland annat menar uppmärksammas faktorer såsom att säkerhet är ett komplicerat begrepp, att säkerhet och makt går om lott och att tvetydheten kring begreppet säkerhet är användbart för policyskapare (Baldwin 1997, 9). Bland annat så ställer Baldwin frågor såsom säkerhet för vem, hur mycket säkerhet och till vilket pris i ett försök att konceptualisera begreppet säkerhet för att passa för en användning av politiskt eller vetenskapligt slag (Baldwin 1997, 17). I sin studie slår Baldwin fast att begreppet säkerhet, och då särskilt nationell säkerhet, har skadats av att ha använts felaktigt under en tid och menar att begreppet måste återigen konceptualiseras för att vara till användning för andra än politiker (Baldwin 1997, 24-26).

2. Teoretiska utgångspunkter

Den teoretiska grunden till denna uppsats består av Barry Buzan, Ole Wæver och Jaap de Wildes teorier om det vidgade säkerhetsbegreppet som presenteras i deras bok *Security: A New Framework For Analysis* (1998) och har kommit att kallas ”Köpenhamnsskolan”. För uppsatsen så har det varit lämpligt att använda en teori som kan hjälpa att förklara och förstå hur stater ser på hot. En stor del av syftet med teorin är enligt Buzan, Wæver och de Wilde att förkasta den traditionella teorin där begreppet säkerhet är begränsat till endast en sektor och istället vidga begreppet till att också inkluderas i flera sektorer (1998, vii). Buzan, Wæver och de Wilde menar att det traditionella säkerhetsbegreppet formades med den politiska och militära säkerheten i fokus och därmed också med staten som referensobjekt (1998, 15). Köpenhamnsskolans teori är enligt Magnus Christiansson en form av reaktion på realismens syn på säkerhet där staten studeras och då endast utifrån militära förmågor (Christiansson 2004, 72-73). David Mutimer beskriver Buzan, Wæver och de Wildes som ett försök att kombinera konstruktivism och poststrukturalism (Mutimer 2007, 62). I teorin om det utvidgade säkerhetsbegreppet undersöks, utöver de traditionella sektorerna gällande politisk och militär säkerhet, dessutom säkerhet gällande ytterligare tre sektorer som ekonomi, miljö och samhälle (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, vii). Köpenhamnsskolan avser dock inte att det finns någon gradering av värde mellan dessa sektorer. Alla sektorer är på sitt sätt viktiga och att gradera dem skulle delvis urholka det vidgade säkerhetsbegreppet (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 26).

Buzan, Wæver och de Wilde menar att diskussionen om ett utvidgat och ett ickeutvidgat säkerhetsbegrepp har vuxit fram från ett missnöje kring säkerhetsstudier. En missbelåtenhet som skapades av ett avsmalnande av säkerhetsbegreppet som de menar att säkerhetsstudier ofrivilligt blivit påtvingat under Kalla krigets fokusering på bland annat kärnvapen och militära hot (1998, 2). Köpenhamnsskolans resonemang är istället att inkorporera deras nya teori om ett utvidgat säkerhetsbegrepp med den traditionella synen på säkerhet för att på så sätt kunna analysera ”hot mot referensobjekt och säkerhetseringen av de hoten, såväl militära som icke-militära” [egen översättning] (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 4).

När det kommer till frågan om vad som är säkerhet så ämnar Köpenhamnsskolans teori att särskilja begreppet säkerhet som används i internationella relationer från begreppet säkerhet som vi använder vardagligen. Men svaret på vad som utgör en internationell

säkerhetsfråga kan, trots den tidigare kritiken av det traditionella säkerhetsbegreppet, finnas i just det traditionella säkerhetsbegreppet och dess militär-politiska uppfattning för säkerhet. Buzan, Wæver och de Wilde menar att i denna kontext så är säkerhet att likställa med överlevnad. De menar dessutom att överlevnad är när en sakfråga presenteras som ett existentiellt hot mot ett givet referensobjekt, oberoende av om det stat, samhälle eller territorium. Traditionellt har det varit staten som varit referensobjektet men enligt Köpenhamnsskolans säkerhetiseringsteori så är det följaktligen inte nödvändigtvis att så är fallet. Dessutom, i och med eventuella särskilda omständigheter som säkerhetshot kan medföra, så menar Köpenhamnsskolan att det kan krävas särskilda extraordinära handlingar för att hantera de uppkomna situationerna (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 21).

Inom teorin för det utvidgade säkerhetsbegreppet så argumenteras det att existentiella hot kan förstås endast i relation till ett särskilt referensobjekt. Och det finns inget generellt sett att se på relationen till ett särskilt referensobjekt utan det varierar beroende på olika sektorer. Exempelvis så är det inom den militära sektorn vanligt att referensobjektet är staten eller en annan politisk enhet. Men även militära styrkor i sig kan vara ett referensobjekt vid exempelvis nedrustning eller i händelse av en uppenbart hopplös militär konflikt med många militära offer. Inom den politiska sektorn så menar Köpenhamnsskolan att det är suveräniteten hos en stat som är referensobjekt och att dess existentiella hot skulle kunna vara något som hotar dess legitimitet eller auktoritet. Men också överstatliga organisationer såsom Europeiska Unionen kan på liknande sett ses som referensobjekt då de kan hotas av liknande existentiella hot. Inom den ekonomiska sektorn så är betydligt svårare att med säkerhet kunna fastställa referensobjekt och hot. Det skiljer sig bland annat mellan privata företag som i den fria marknadsekonomin ständigt är utsatta för hot om att bli utkonkurrerade och länders ekonomier som sällan är utsatta för ett sådant hot att de riskerar att sätta landet i konkurrs eller hamna i en situation där det är omöjligt att försörja sin befolkning. Däremot så är det möjligt att det skulle kunna hända, till exempel i händelse av ofred (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 22).

Buzan, Wæver och de Wilde menar också att det inom samhällssektorn finns referensobjekt som exempelvis storskaliga kollektiva identiteter. De menar att storskaliga kollektiva identiteter kan agera som en stat i en stats ställe exempelvis som nationer eller religion. Därför blir det väldigt komplicerat att bestämt säga vad som är ett existentiellt hot mot en sådan identitet eftersom det i själva verket också kan vara en del av en identitets ständiga förnyelse. Istället så argumenterar de för att det är de som bekänner sig till den kollektiva

identiteten som avgör om exempelvis immigration är ett existentiellt hot beroende på om de är öppensinnade eller trångsynta till förändring i sin identitet. Inom miljösektorn är referensobjekten väsentligt annorlunda. Somliga referensobjekt kan vara enskilda djurarter, biotoper och liknande men också vara något så betydande som det globala klimatet. Därmed kan det existera ett existentiellt hot mot såväl djurarter som mot människosläktet (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 22-23).

SEKTORER	EXEMPEL PÅ REFERENSOBJEKT
MILITÄR	Staten, militären
POLITISK	Suveräniteten hos en stat
EKONOMISK	Ett lands ekonomiska system
SAMHÄLLIG	Kollektiva identiteter
MILJÖ	Djurarter, ekosystem, globalt klimat

Figur 1: En schematisk sammanställning av de olika sektorerna och exempel på referensobjekt med stöd av Buzan, Wæver och de Wildes teorier om det utvidgade säkerhetsbegreppet och säkerhetisering. (Buzan, Wæver och de Wildes 1998, 21-23, sammanställt av uppsatsförfattaren)

En grundläggande del av Buzan, Wæver och de Wildes teori om ett vidgat säkerhetsbegrepp grundar sig i deras teorier om säkerhetisering. Begreppet säkerhet är som tidigare nämnt ett brett begrepp i sig självt. Utöver de invecklade distinktionerna mellan vardaglig säkerhet och säkerhet i internationella relationer så ämnar dessutom Köpenhamnskolans teori att förklara säkerhet som ett begrepp som kan ta politiken ett steg längre än de redan etablerade ramarna. Därmed kan begreppet göra att det krävs särskild politik eller till och med något ”ovan” politiken. Enligt teorin om säkerhetisering så kan en fråga kategoriseras som något av följande tre steg: icke-politiserad, politiserad och säkerhetiserad (Se figur 2 nedan). Ifall frågan är icke-politiserad så menas det att staten inte hanterar frågan och att den inte är ett föremål för offentlig debatt. Är frågan politiserad så menas det att frågan är en del av en offentlig debatt, en del av redan antagen policy eller att frågan behöver beslutas om politiskt. Då frågan har nått det tredje steget, och därmed kan sägas att den är säkerhetiserad, så menar säkerhetiseringsteorin att frågan framställs som utsatt av ett existentiellt hot och att det behövs extraordinära handlingar. I och med presentationen av de ovan nämnda tre stegen så är det enkelt att tro att endast staten kan säkerhetsisera en fråga. Säkerhetisering behöver emellertid inte alltid genomföras av en statlig representant utan det är möjligt att en fråga säkerhetsiseras av en annan aktör än en statlig aktör (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 23-24).

Figur 2: En figur över det spektrum en eventuell offentlig fråga kan befinna sig i utifrån Buzan, Wæver och de Wildes teori om säkerhetisering. (Buzan, Wæver och de Wildes 1998, 23-24, sammanställt av uppsatsförfattaren)

Säkerhetisering skall enligt Köpenhamnskolan främst studeras genom att undersöka diskurser och politiska mönster. På så sätt kan man förstå när en fråga höjts till något över vanlig politik eller när frågan nått en sådan nivå att de regler som vanligtvis följs istället anses okej att bryta. I diskursen blir en fråga höjd till en fråga med särskild prioritet genom att benämna den som säkerhet vilket därmed leder till att den kan hanteras med extraordinära handlingar. Men Köpenhamnskolan teori menar inte att det är den objektiva synen huruvida frågan bör är hotad som är det mest vitala utan istället är det mest vitala att förstå processen bakom konstruktionen av det hot som sägs vara mot frågan. Det är följaktligen vad man inom lingvistik kallar talakten som det centrala. Först vid själva yttrandet av att den ovan nämnda frågan är hotad sker talakten. Däremot så är det inte ett krav att just ordet "säkerhet" användas direkt under talakten utan det kan anses vara underförstått då exempelvis försvar diskuteras (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 25-27).

Avslutningsvis kan man sammanfatta Buzan, Wæver och de Wildes teorier om det vidgade säkerhetsbegreppet som beskrivits ovan genom att kort resumera de kanske mest centrala delarna i teorin. En fråga kan enligt deras teori vara antingen icke-politiserad, politiserad eller säkerhetiserad (Se figur 2 ovan). För att en fråga ska kunna röra sig inom det här spektrumet så krävs det en säkerhetisering av frågan. Den processen börjar med att en säkerhetiserande aktör med hjälp av en talakt lyfter en fråga som ett existentiellt hot mot ett referensobjekt. Dessa referensobjekt kan, som tidigare beskrivits, skilja sig beroende på vilken säkerhetssektor frågan gäller. Som följd av att den säkerhetiserande aktörer lyfter en fråga över den normala politiken så begär aktören också att extraordinära handlingar krävs. Dessa extraordinära handlingar kan dock endast implementeras först när en relevant publik har accepterat frågan som säkerhetiserad (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 23-25). På ett liknande sätt kan också säkerhetiseringen vändas åt motsatt håll och därmed avsäkerhetiseras. En avsäkerhetiserande aktör kan då argumentera att en fråga inte längre är eller bör vara säkerhetiserad och att ett existentiellt hot inte föreligger för att föra frågan tillbaka till den normala politiska nivån (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 4).

3. Försvarsberedningen och dess rapporter

3.1. Försvarsberedningen

Försvarsberedningen är ”ett forum för långsiktiga samtal mellan regeringen och representanter för de politiska partierna i Sveriges riksdag” (Försvarsdepartementet 2013, 2). Utöver de politiska representanterna för de olika riksdagspartierna så består beredningen också av sakkunniga och experter på olika områden och dessutom representanter från olika departement och berörda myndigheter. De representanterna företräder bland annat Försvarsmakten, Myndigheten för samhällskydd och beredskap samt Försvars-, Finans-, och Utrikesdepartementet. Tillsammans ska de politiskt tillsatta personerna och de experter de har till hjälp arbeta för att presentera rapporter gällande en försvars- och säkerhetspolitik som har ett brett politiskt stöd (Försvarsdepartementet 2013)

3.2. Försvarsberedningens rapport *Försvar i samverkan* (2007)

3.2.1. Allmänt om rapporten

I Försvarsberedningens omvärldsanalyserande rapport *Försvar i samverkan* som presenterades 2007 så presenteras flertalet av beredningen uppfattade hot och utmaningar. Bland annat presenteras utmaningen med det, enligt Försvarsberedningen, förändrade sättet att hantera krishanterings- och stabiliseringsinsatser då man möter grupper som är likgiltiga inför civila offer och krigets lager. Som exempelvis i Afghanistan (Ds 2007:46, 13). Försvarsberedningen presenterar också de av riksdagen fastslagna målen för Svensk säkerhet:

- Att värna befolkningens liv och hälsa,
- Att värna samhällets funktionalitet och
- Att värna vår [Sveriges] förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri och rättigheter. (Ds 2007:46, 7)

I rapporten fastslår beredningen att trots att ”Östersjöregionen präglas av stabilitet, dialog och samarbete på en aldrig tidigare skådad nivå” (Ds 2007:46, 151) så finns det likväl hot och osäkerheter då det som hotar de ovan uttryckta målen skall anses vara säkerhetshot (Ds 2007:46, 7). Försvarsberedningen slår också fast att om man ser till ”det kalla krigets tid har det skett en betydande nedrustning i världen” (Ds 2007:46, 13). Men att det endast skulle finnas hot mot Sverige i dess direkta närområde avvisar beredningen då den konstaterar att även hot och

konflikter långt bort kan ge sådana effekter att det skulle kunna komma att påverka Sverige och att man därför inte kan säga att hot följer ”nationella, sektors- och administrativa gränser” (Ds 2007:46, 12). Samtidigt konstaterar Försvarsberedningen att Sverige delar de flesta utmaningar med övriga Europa och att Sverige inte kommer ”förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland [i EU] eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas” (Ds 2007:46, 11).

I sin rapport så genomför Försvarsberedningen dessutom olika analyser av regioner och av stater i världen. En av dessa stater som särskilt har märkts i omvärldsrapporten är Ryssland. Om Ryssland så konstaterar Försvarsberedningen bland annat det är väldigt svårt att förutse den utveckling som sker i landet gällande exempelvis politik, ekonomi och militär (Ds 2007:46, 151). Försvarsberedningen menar dock att i och med att Ryssland kommer vara beroende av exporten till bland annat EU i framtiden så kommer detta att minska risken för konflikter mellan Ryssland och EU men att risken fortfarande finns att Ryssland försöker bedriva påtryckningar mot grannländer vilket är oroande. Beredningen observerar också ett ökat ryskt intresse av Östersjöområdet, särskilt med tanke på den planerade Nord Stream gasledningen som skall transportera gas från Ryssland till Tyskland. Ännu en oroande faktor är enligt beredningen den inrikespolitiska utveckling som sker i Ryssland där auktoritet prioriteras framför demokratisk utveckling och mänskliga rättigheter (Ds 2007: 33-34).

Försvarsberedningen fastslår slutligen i sin rapport att ”Europa präglas av ömsesidiga beroenden och gemensam säkerhet. Politiska beslut i ett europeiskt land påverkar andra europeiska länder” (Ds 2007:46, 37).

3.2.2. Militärsektor

Vad gäller den militära sektorn så uppmärksammar Försvarsberedningen i sin rapport SIPRI:s rapportering om att ”det totala antalet större konflikter i världen har minskat stadigt under de senaste tjugo åren” (Ds 2007:46, 12) samtidigt som SIPRI:s rapport också pekar på att de väpnade konflikterna som sker idag i allmänhet är inomstatliga (Ds 2007:46, 12) Samtidigt som Försvarsberedningen konstaterar detta så påpekar man också att de mellanstatliga konflikter som eventuellt sker i framtiden kommer att skilja sig avsevärt ifrån de som skett tidigare. Beredningen menar att många länder genomgår en förändring av sina respektive försvarsförmågor och att det generellt sett skett en stor konventionell nedrustning i världen jämfört med kalla kriget men att det samtidigt läggs stor energi på exempelvis IT-krigföring, kärnvapen och elektromagnetiska vapen. I framtiden, menar beredningen, så kommer

informationsoperationer och psykologisk krigföring också kunna påverka svensk säkerhet och svenska intressen (Ds 2007:46, 13).

I rapporten hävdar beredningen att de bedömer det som osannolikt att Sverige skulle utsättas för ett enskilt militärt väpnat angrepp. Däremot menar beredningen att angreppshot aldrig kan uteslutas och att kriser och konflikter innehållandes militära maktmedel kan uppstå i regionen (Ds 2007:46, 48). I Sveriges direkta närhet uppmärksammar Försvarsberedningen Ryssland som i och med de ökande ekonomiska förutsättningarna genomför en reformering av sin militära förmåga. Beredningen menar dock att även om det tillförs mer ekonomiska resurser så är det inte nödvändigt att den militära förmågan ökar då medlen kan vara avsatta för modernisering. Beredningen skriver därför: ”[m]ot denna bakgrund ska de ökade försvarsbudgeterna i Kina och Ryssland ses” (Ds 2007:46, 14). I motsägelse till detta så sägs det samtidigt i Försvarsberedningens rapport att den ryska operativa förmågan ökar och att man inom snar framtid kommer ha utvecklat en förmåga för konventionella militära operationer bortom sina egna gränser. Vid tiden då rapporten skrevs så menade beredningen att Ryssland endast kunde genomföra operationer ”riktade mot grannländer med begränsad försvarsförmåga” (Ds 2007:46, 35). I och med detta så bedömer Försvarsberedningen att Rysslands framtida agerande mot dess grannländer kommer att vara ett bevis för den framtida utveckling landet väljer och att landets agerande kommer ”definiera vår syn på Ryssland” (Ds 2007:46, 36). Försvarsberedningen anser därför att Sverige i fortsättningen borde följa den ”politiska, ekonomiska och militära utvecklingen i Ryssland” (Ds 2007:46, 35) noggrant.

I sin analys av omvärlden ser Försvarsberedningen att hotet av kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära vapen (CBRN-vapen) blir mer och mer aktuellt men att hotet inte i första hand kommer ifrån andra stater då den politiska kostnaden för använda sådana typer av vapen mot andra stater skulle vara alldeles för högt för att våga riskera något. Som en kontrast menar istället beredningen att om någon aktör skulle bestämma sig för att använda liknande vapen så skulle det antagligen i sådant fall vara terrorister (Ds 2007:46, 14-15). I sin rapport observerar också Försvarsberedningen att det kan komma att ske en ökad marin aktivitet, främst av Ryssland, i Östersjön, Barents hav och Kaspiska havet med syftet att skydda viktig infrastruktur (Ds 2007:64, 134)

3.2.3. Miljösektor

I sin omvärldsanalys så hävdar Försvarsberedningen att de ser allvarligt på klimathotet. I rapporten skriver beredningen: ”[d]e globala miljöutmaningarna och klimatförändringarna

hotar oss alla. De utgör de allvarligaste hoten mot människors säkerhet och fundamentala levnadsvillkor” (Ds 2007:46, 16). Försvarsberedningen skriver också att det är av yttersta vikt att världen snabbt minskar sin klimatpåverkan och en av de viktigaste utmaningarna globalt är att minska världens beroende av fossila bränslen. Annars riskerar världens ekosystem att drabbas av effekter som inte går att få ogjorda vilket skulle kunna riskera mänskligheten försörjning. Dessa klimatförändringar riskerar att påverka jordens vädermönster vilket skulle få förödande konsekvenser och i senare steg även påverka stabiliteten och säkerheten i somliga regioner. Beredningen menar också att fast än de direkta konsekvenserna inte kommer drabba Sverige och vårt närområde direkt så kan de konsekvenserna som drabbar andra istället drabba Sverige indirekt (Ds 2007:46, 16-17).

En av de saker som Försvarsberedningen betonar mest gällande miljön i sin omvärldsanalys är Östersjöns utsatta läge och de implikationer det kan få för Sverige. Bland annat så menar beredningen att i och med den täta trafiken av fartyg på Östersjön så har riskerna för en kris ökat markant där bland annat oljeutsläpp pekas ut som möjliga risker. I rapportern skriver beredningen: ”Frågan inte om utan när det händer en olycka och hur långtgående följderna blir” (Ds 2007:46, 18). Försvarsberedningen ser också det planerade bygget av gasledningen mellan Ryssland och Tyskland, den så kallade Nord Stream, som oroande då beredningen anser att eventuella olyckor skulle få förödande konsekvenser. I rapporten skrivs: ”Östersjön är redan i dag mycket känslig för störningar och miljökonsekvenserna av att dra en ledning på Östersjöns botten kan bli allvarliga” (Ds 2007:46, 42). Men det är inte bara gasen som transporteras i Nord Stream som Försvarsberedningen oroar sig för. Även oljan som exporteras genom Östersjön och via Kolahalvön på fartyg kan utgöra miljörisker, menar rapporten. (Ds 2007:46, 151-156).

Försvarsberedningen tar dessutom upp i sin rapport faktumet att jordens resurser inte är obegränsade och att den ojämna fördelningen av de nämnda resurserna kommer att vara en bidragande faktor till framtida konflikter. I och med att jordens befolkning ökar och därmed också leder till ett ökat behov av resurser så ser Försvarsberedningen att konkurrensen om resurserna kommer att bli hårdare. Det moderna samhället är energiberoende och därmed också beroende av fossila bränslen vilket är en bidragande faktor till konflikter om resurser men också något som gör det moderna samhället sårbart. (Ds 2007:46, 15). I sin rapport skriver Försvarsberedningen också att ”samtliga led i länders energiförsörjning är strategiskt viktiga och därmed av säkerhetspolitisk betydelse” (Ds 2007:46, 13). Exempelvis så menar

beredningen att kärnkraftsolyckor och olyckor kopplade till kärnbränsle är något som påverkar säkerhet, såväl i Sverige som utomlands (Ds 2007:46, 18).

Arktis och Barents hav kommer i framtiden att bli viktigare. Försvarsberedningen menar att det finns både ekonomiska såväl som miljömässiga sidor som kan komma att påverkas. De miljömässiga, enligt beredningen, är att isarna befaras smälta vilket kan vara problematiskt men också skapa nya farleder som kan ha en påverkan på säkerheten i regionerna (Ds 2007:46, 41)

3.2.4. Ekonomisektor

Enligt Försvarsberedningen omvärldsrapport så är den handel och transport som sker på Östersjön väldigt ekonomiskt intressanta för de länder som gränsar till området. Detta gör att handeln och transportererna i sig är viktiga att skydda (Ds 2007:46, 42). Försvarsberedningen konstaterar att "[f]löden av råvaror, komponenter och kunskap är sårbara" (Ds 2007:46, 15) och att handeln och ekonomin är väldigt känsliga för eventuella störningar oberoende av om det är tullar, prisändringar eller sabotage. Enligt beredningen så är detta också associerat med energiflödet och fungerande energimarknader då de som kontrollerar energi och infrastruktur har "ett mycket effektivt medel för att utöva påtryckningar på köparna" (Ds 2007:46, 15-16).

Försvarsberedningen ser också att Barents hav och Arktis kommer att bli väldigt viktiga i framtiden. Dels för de miljörelaterade problemen men också av ekonomiska skäl då efterfrågan på naturtillgångar ökar (Ds 2007:46, 41). Beredningen menar också att om inte havsrätten respekteras i regionerna så kan det bli konflikter (Ds 2007:46, 16)

Även den organiserade brottsligheten är enligt Försvarsberedningen ett potentiellt hot mot den ekonomiska sektorn. Detta genom att organisationerna, som har blivit alltmer internationella, sysslar med bland annat ekonomisk brottslighet och mutor. Om den organiserade brottsligheten skriver Försvarsberedningen bland annat: "Den organiserade brottsligheten och korruption utgör ett hot mot den ekonomiska och politiska ordningen både nationellt och internationellt" (Ds 2007:46, 19).

3.2.5. Samhällssektor

I Försvarsberedningens omvärldsrapport så har beredningen inte berört något som enligt uppsatsförfattaren skulle kunna indikera ett hot mot kollektiva identiteter kopplade till Sverige.

3.2.6. Politiksektor

Det mest framträdande hotet eller osäkerheten i Försvarsberedningens rapport gällande den politiska sektorn är den organiserade brottsligheten. Enligt beredningen så utgör ”den organiserade brottsligheten och korruption [...] ett hot mot den ekonomiska och politiska ordningen både nationellt och internationellt” (Ds 2007:46, 19). Beredningen menar att den organiserade brottsligheten kan komma att skada samhällets värderingar och samhällets förtroende för politiska organ såsom rättsväsende och myndigheter. I rapporten uttrycks det däremot att Sverige inte är bland de mest hotade men att det ändå krävs insatser mot organiserad brottslighet. I rapporten skrivs det att ”organiserad brottslighet och korruption är hinder för en väl fungerande demokrati och marknadsekonomi samt ett rättsstatligt samhällssystem” (Ds 2007:46, 19).

Terrorism är också något som framställs som ett hot i Försvarsberedningens omvärldsanalys. I rapporten så skriver beredningen bland annat att det skulle ställa det svenska samhället inför stora utmaningar om det skulle ske ett terrorattentat i Sverige, samtidigt som internationell terrorism är svårt att hantera konsekvenserna så är det dessutom svårt att förhindra en attack. I sin bedömning om sannolikheten av en attack skriver Försvarsberedningen ”[i] dagsläget bedöms det direkta hotet mot Sverige och svenska intressen som relativt lågt, men hotbilden kan snabbt förändras” (Ds 2007,46, 20).

3.3. Försvarsberedningens rapport *Vägval i en globaliserad värld* (2013)

3.3.1. Allmänt om rapporten

I rapporten uppmärksammas vad som för Försvarsberedningen är anmärkningsvärt gällande situationen i världen och också svensk försvars- och säkerhetspolitik. Bland annat så påpekar beredningen att de anser att ”[f]örutsättningarna för Sveriges försvars- och säkerhetspolitik har förändrats i grunden sedan kalla krigets slut” (Ds 2013:33, 213). I rapporten hävdar beredningen också att ”Sveriges säkerhet är nära kopplad i till utvecklingen i vår omvärld” (Ds 2013:33, 215) och att utvecklingen i vår omvärld kan ske snabbare, är mer komplicerat och mer oförutsägbara sett till tidigare rapporter skrivna av Försvarsberedningen (Ds 2013:33, 213). Försvarsberedningen skriver vidare i rapporten att riksdagen har beslutat om särskilda säkerhetsmål för Sverige, dessa ska både ses som nationellt och internationellt satta mål. Med det menar beredningen att om demokrati och mänskliga rättigheter hotas och kränks i övriga

världen så är detta en betydelse även för det internationella samfundet (Ds 2013:33, 216). De beslutade målen för Sveriges säkerhet är följande:

- Att värna befolkningens liv och hälsa,
- Att värna samhällets funktionalitet och
- Att värna vår [Sveriges] förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri och rättigheter. (Ds 2013:33, 214)

Samtidigt så skriver Försvärsberedningen i rapporten att hoten mot den svenska säkerheten inte begränsas av länders gränser eller av säkerhetssektorer utan att de är gränslösa och sektorsöverskridande. Beredningen exemplifierar detta i sin rapport genom att uttryckligen ta upp exempel som terrorism, politisk och religiös extremism, hot mot demokrati, hot mot värderingar och ekonomisk kris (Ds 2013:33, 215). Ett exempel enligt Försvärsberedningen är den ekonomiska krisen 2008. Som en reaktion på krisen lyftes frågor som inte var direkt förenade med krisen fram i drabbade länder vilket skulle visa på de vidare konsekvenserna av händelser i en sektor (Ds 2013:33, 23) Som ett ytterligare exempel kan beredningens skrivelse att "[s]äkerhet är ett vidare begrepp än endast skydd av egna fysiska territoriet" (Ds, 2013:33, 222) användas för att skildra beredningens syn på säkerhet. Dessutom konstaterar Försvärsberedningen i sin rapport att den svenska säkerhetspolitiken omfattar stora delar av teorin om det vidgade säkerhetsbegreppet men inte allt (Ds, 2013:33, 222).

I rapporten analyserar och granskar Försvärsberedningen också andra regioner och länders försävs- och säkerhetspolitiska förutsättningar och eventuella svårigheter. Ett av dessa länder som uppmärksammas är Ukraina. Om vilket beredningen skriver "Ukrainas säkerhetspolitiska vägval präglas av det geografiska läget mellan Ryssland och EU, men också av en växande insikt om det egna landets storlek och strategiska läge" (Ds 2013:33, 128). Försvärsberedningen uppmärksammar också det problematiska läget för Ukraina då det landet har stora utlandsskulder att betala och att ett möjligt alternativ vore att vända sig till Ryssland för stöd (Ds 2013:33, 128). Beredningen konstaterar, oberoende kopplingen till Ukraina, dock att "utvecklingen i Ryssland [...] gått i en auktoritär och repressiv riktning" (Ds 2013:33, 141). Samtidigt konstateras det också att Rysslands utrikespolitik tillsynes verkar vara motsägelsefull. Den innehåller ofta anti-amerikanska uttalande samtidigt som landet tecknar bilaterala avtal med USA. Likaså innehåller också den ryska utrikespolitiken många gånger en

anti-väst retorik som sedan kan ställas mot faktumet att Ryssland är beroende av handeln med Europa, menar Försvarsberedningen (Ds 2013:33, 143).

3.3.2. Militärsektor

När det kommer till militära hot och osäkerheter i världen så inleder Försvarsberedningen med att konstatera i sin rapport att det enligt SIPRI är ”en nedåtgående trend vad gäller antal fredsfrämjande insatser” (Ds 2013:33, 33). Beredningen understryker dock att de lärdomar man kan dra av tidigare militära insatser är att de hot och utmaningar som fred ställs inför bäst hanteras genom samverkan med fler nationer i en gemensam insats (Ds 2013:33, 33).

Avseende massförstörelsevapen så uppmärksammar Försvarsberedningen att det fortsatt sker ett arbete med att avveckla och nedrusta bland annat kärnvapen i vissa delar av världen. USA och Ryssland har tecknat ett avtal för avrustning av flertalet kärnvapen hos båda parter. Bland de övriga tre erkända innehavarna av kärnvapen (Frankrike, Storbritannien och Kina) så uppmärksammar beredningen dessutom att Storbritannien avvecklar flertalet kärnvapen. Dock så påpekar Försvarsberedningen i sin rapport att de allra viktigaste är kanske att det hos de länder som inofficiellt har kärnvapen, det vill säga Pakistan, Indien med flera, verkar ske en uppbyggnad av kapaciteten. Irans kärntekniska program är även något beredningen uppmärksammar som oroväckande, likaså Nordkoreas provsprängningar av kärnvapen (Ds 2013:33, 39-43). Liknande observationer gör Försvarsberedningen gällande biologiska och kemiska stridsmedel som enligt rapporten kan räknas som under avveckling (Ds 2013:33, 43-44).

Vad gäller militärteknisk utveckling så uppmärksammar Försvarsberedningen Ryssland och Kina som två aktörer som ”har intresse och vilja av att utmana västs militärtekniska överlägsenhet inom vissa områden” (Ds 2013:33, 45). I rapporten pekar dock Försvarsberedningen på att det tekniska kunnande och de högteknologiska förmågorna som faktiskt existerar i Västeuropa är så ofta spridda mellan länder i en alldeles för liten koncentration och att länder därför är tvungna samarbeta inom EU, Nato eller med USA (Ds 2013:33, 47). Försvarsberedningen poängterar också att det endast är USA som har den militära förmågan för en global maktprojicering mot kvalificerade motståndare. Länder som Ryssland och Kina kan verka mot kvalificerade motståndare men saknar den globala förmågan och kan endast verka i sitt närområde (Ds 2013:33, 49).

Försvarsberedningen markerar också att det efter konflikten mellan Georgien och Ryssland 2008 har visat sig att Ryssland har en lägre tröskel för när landet kan tänka sig att använda militärt våld i sitt närområde. Beredningen påpekar dock att den tröskeln ”varierar med den politiska och strategiska situationen i varje enskilt fall” (Ds 2013:33, 220). Samtidigt menar Försvarsberedningen i sin rapport att risken för militärt väpnat angrepp mot Sverige även fortsättningsvis är osannolikt inom den närmsta framtiden. Å andra sidan skriver Försvarsberedningen i sin rapport att ”[k]riser eller incidenter, som även inbegriper militära maktmedel, kan dock också uppstå i vår region” (Ds 2013:33, 221) och därför kan detta inte uteslutas. Det konstateras också att även om Sverige inte direkt är hotat av militärt angrepp så går det inte att dra slutsatsen att endast ett land skulle påverkas av en konflikt i vårt närområde (Ds 2013:33, 220-221). Gällande rysk förmåga så menar beredningen att även om det sker en upprustning av de väpnade styrkorna så sker det från en låg nivå (Ds 2013:33, 147).

3.3.3. Miljösektor

Enligt Försvarsberedningen rapport så framstår klimatförändringar som allt tydligare och dess konsekvenser är märkbara. I rapporten uppmärksammar beredningen förändringar i temperatur, höjningar av havsvattennivåerna, nederbörd och förekomsten av ett mer extremt väder. Man uppmärksammar dessutom den minskade tillgången på färskvatten, att grundvattennivåerna sjunker samt att förutsättningarna för jordbruk och fiske förändras (Ds 2013:33, 24-25). Detta, tillsammans med en ökande urbanisering och befolkningsökning, menar beredningen kan öka den konkurrens om begränsade livsmedels- och vattenresurser som finns i världen. Beredningen uppmärksammar dessutom att i och med kraven på tillgång av exempelvis färskvatten så är det inte endast konkurrensen om resurserna i sig som ökar utan också konkurrensen om att vara i kontroll av resurserna. Efterfrågan på resurser som vatten kommer i framtiden inte bara öka i och med befolkningsökningar utan också för att användas vid framställandet av andra resurser såsom skiffergas och -olja (Ds 2013:33, 26). Olja är också viktigt då flera staters ekonomi är beroende av produktion och export av olja. Ryssland och Irak lyfts fram som exempel på stater där oljan är väsentlig för statens ekonomi (Ds 2013:33, 28).

Gällande området kring Arktis så påpekar Försvarsberedningen i sin rapport att området förändrats på grund av hastiga klimatförändringar. Beredningen ser området som ett i framtiden problematiskt område på flera sätt. Bland annat för att uppvärmningen tycks ske i en snabbare takt i detta område än i andra och att detta kan få konsekvenser gällande klimatet som till exempel ismältning. Men också för att dessa miljöpåverkaner kan i sin tur påverka andra

omständigheter som exempelvis att området öppnas för sjöfart och råvaruprospektering. I och med att *US Geological Survey* beräknar att cirka 10 procent av världen upptäckta olja och 30 procent av världens upptäckta reserver av naturgas finns i regionen så menar Försvarsberedningen att regionen kan vara särskilt viktigt i flera avseenden i framtiden (Ds 2013:33, 116). Beredningen påpekar i sin rapport att ”[d]e förväntade miljö- och klimatförändringarna är en avgörande utmaning för vår jord och de utgör ett allvarligt hot mot människors grundläggande levnadsvillkor, stabilitet och säkerhet” (Ds 2013:33, 214).

3.3.4. Ekonomisektor

Försvarsberedningen uppmärksammar i sin rapport att ”utvecklingen inom energiområdet är betydelsefull för den globala ekonomiska utvecklingen och får därmed även säkerhetspolitiska konsekvenser” (Ds 2013:33, 27). Detta poängteras också mer generellt då beredningen senare i rapporten också skriver att ”[i] en globaliserad värld ökar risken för att en ekonomisk kris kan få säkerhetspolitiska konsekvenser” (Ds 2013:33, 214). Bland annat så konstaterar Försvarsberedningen att den ekonomiska krisen 2008 fick långt gående konsekvenser. Krisen startade som en kris i det amerikanska finansiella systemet och blev sedan en realekonomisk kris i kanske främst Europa. Detta menar beredningen visar på hur sammanbundna världens ekonomiska system är (Ds, 2013:33, 23).

Avseende Östersjöregionen så framhåller Försvarsberedningen att det politiska och ekonomiska samarbetet i regionen har bidragit till att göra regionen stabilare och mer säker. Beredningen understryker också att gasledningen Nord Streams kapacitet uppnår cirka 10 procent av Europas behov av naturgas och beräknas byggas ut ytterligare samt att 15 procent av världens containertransporter sker på Östersjön. Detta sammanlagt menar Försvarsberedningen har ökat den strategiska betydelsen av Östersjön för alla länder i regionen (Ds 2013:33, 108-109).

3.3.5. Samhällssektor

Hot och osäkerhet inom samhällssektorn i Försvarsberedningens rapport har enligt uppsatsförfattarens undersökning inte berörts och därför har det inte gått att finna något som uppmärksammas av beredningen som hot mot kollektiva identiteter.

3.3.6. Politiksektor

Beredningen konstaterar att "terrorism förekommer och har förekommit i alla världsdelar" (Ds 2013:33, 30), att det är gränsöverskridande och refererar till grupper och individer med både politiska och religiösa motiv. Länder som exempelvis USA, Storbritannien och Spanien pekas ut som länder som drabbats av terrorism. Men också länder i Norden som Norge (Utøya), Danmark (Jyllandsposten) och Sverige (självordsbombningen i Stockholm) presenteras som exempel på den terrorism som beredningen fortsatt anser att Sverige är hotat av. Beredningen lyfter fram så kallade "utländska stridande" som särskilt intresseväckande då dessa personer vid sin hemkomst riskerar att radikaliseras för att senare begå terrorbrott. Beredningen fäster också uppmärksamheten på cyberområdet där det ges möjligheter för helt nya typer av terrordåd då terroristerna kan finna inte bara ytterligare metoder utan också mål (Ds 2013:33, 31). Cyberområdet kan dessutom, enligt beredningen, användas för politiska ändamål innan, under och efter en konflikt för att tillsammans med mer konventionella metoder, både politiska och militära, beröva ett land på dess handlingsfrihet (Ds 2013:33, 37).

Försvarsberedningen framhåller Förenta Nationerna (FN) som en viktig del av Sveriges försvars- och säkerhetsarbete. Beredningen anser också att Sveriges deltagande i fredsfrämjande FN-ledda operationer bör öka. Men något som ställs som problematiskt är Kinas och Rysslands negativa reaktioner på den Natoleda insatsen i Libyen då de ansåg insatsen som inblandning i interna angelägenheter. Beredningen bedömer att det i framtiden kommer försvåra möjligheterna för multilaterala insatser (Ds 2013:33, 57-59). Vad gäller Sveriges politiska och militära samarbete med organisationen Nato så hävdar Försvarsberedningen att det efter avvecklingen av Afghanistaninsatsen och förflyttningen av fokus hos Nato till dess södra och östra närliggande regioner kommer kräva nya ansträngningar. I rapporten menar beredningen att länder som Sverige inte längre kan ha den dialog med Nato som man tidigare haft då Sverige inte längre kommer bidra med trupp i Afghanistan och att Sverige istället måste finna nya sätt att föra dialog med Nato (Ds 2013:33, 76). Förutom detta skriver beredningen i sin rapport att säkerheten i Europa har gynnats av Natos utvidgning och att "Nato är en central aktör för europeisk säkerhet" (Ds 2013:33, 218). Försvarsberedningen ser också ett försvårat samarbetsklimat i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), vilket föranletts av bland annat kriget i Georgien 2008 (Ds 2013:33, 80).

Beredningen poängterar också vikten av att motverka inre splittringar inom Europeiska Unionen (EU). I rapporten så framställer Försvarsberedningen EU som beroende

av mellanstatligt samarbete för att kunna agera som en säkerhetspolitisk aktör. Om EU skulle vara splittrade i säkerhetspolitiska frågor så skulle det enligt beredningen skada unionen då många av framtidens problem bör lösas i samarbete med andra (Ds 2013:33, 218).

4. Analys

Då man undersöker det presenterade materialet ur båda rapporter så kan man i båda av Försvärsberedningens rapporter se flertalet indikationer på att bägge beredningarna har tagit till sig av Barry Buzan, Ole Wæver och Jaap de Wildes teorier om ett vidgat säkerhetsbegrepp. Teorin har som tidigare nämnts i uppsatsen inte bara en militär sektor som analyseras utan har breddats till att gälla även andra sektorer som ekonomi, politik, samhälle och miljö. Det är också möjligt att urskilja att vad de olika beredningarna uppfattar som hot skiljer sig åt mellan rapporterna. Här nedan presenteras en analys av det studerade materialet.

I rapporten *Säkerhet i samverkan* (2007) konstaterar Försvärsberedningen att hot inte följer "nationella, sektors- och administrativa gränser" (Ds 2007:46, 12). I resterande delen av omvärldsrapporten fortsätter Försvärsberedningen på liknande sätt med att presentera frågor som de uppfattar som hot mot andra sektorer än den traditionella militära sektorn. Detta går att observera genom att dels se till referensobjektet dels se till hotet i sig. Ett exempel på detta ifrån Försvärsberedningens rapport är beredningens framställande av Rysslands upprustning i Sveriges närområde. Enligt beredningens rapport kommer Ryssland i framtiden kunna genomföra konventionella militära operationer mot andra än stater i deras direkta närhet (Ds 2007:46, 35-36). Detta skulle kunna innebära ett militärt hot mot staten Sverige vilket i sådant fall skulle falla inom den militära sektorn. I samma rapport skriver Försvärsberedningen att "[d]e globala miljöutmaningarna och klimatförändringarna hotar oss alla" (Ds 2007:46, 16). Dessutom påpekar Försvärsberedningen att det kan uppfattas som att Nord Stream, det vill säga gasledningen mellan Ryssland och Tyskland kan ur deras ögon ses som ett eventuellt hot. Ser man till referensobjekt i detta exempel så är det inte nödvändigtvis staten Sverige som är referensobjektet. Referensobjektet kan istället vara natursköna Gotland. Det eventuella hotet är inte en annan stat, som Ryssland eller Tyskland, utan gasledningen i sig då den riskerar att någon gång gå sönder. Detta exempel har inte ett referensobjekt som är en stat eller något militärt hot från en annan stat riktat mot sig och kan därför enligt Barry Buzan, Ole Wæver och Jaap de Wildes teorier inte falla inom den militära sektorn, utan faller istället inom miljösektorn.

I granskningen av *Säkerhet i samverkan* (2007) har uppsatsförfattaren funnit flertalet andra hot inom andra sektorer. Att uppräknat samtliga skulle vara för platskrävande och istället hänvisas läsaren till kapitel 3 "Försvärsberedningen och dess rapporter" där en full presentation av olika hotuppfattningar finns att se. Värt att påpeka är avsaknaden av samhälliga hotuppfattningar i rapporten.

I rapporten *Vägval i en globaliserad värld* (2013) skriver Försvarsberedningen i sin rapport att hoten mot Sverige är gränslösa och sektorsöverskridande (Ds 2013:33, 215). Liksom i *Försvar i samverkan* (2007) så presenterar Försvarsberedningen vad de ser som flertalet möjliga hot i andra sektorer än den militära. Ett möjligt hot i den politiska sektorn som finns beskrivet i beredningens rapport från 2013 är terrorism. Enligt Buzan, Wæver och de Wildes är ett hot inom den politiska sektorn ett hot mot en stats suveränitet och auktoritet (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 22). Som ett illustrerande exempel kan vi använda ett scenario med en självmordsbombare som planerar ställa krav på den svenska regeringen att genomföra en viss policyförändring. I det fallet så kan det enligt Buzan, Wæver och de Wilde argumenteras att staten i sig inte är referensobjektet utan regeringens suveränitet är referensobjektet (Buzan, Wæver och de Wilde 1998, 22). Det kan därför också argumenteras att det jämfört med den traditionella militära sektorn varken är referensobjektet (suveränitet/auktoritet) eller hotet (terrorism) i detta fall som är en stat. Därmed kan det enligt Köpenhamnsskolans teori sägas att frågan är inom en annan sektor än den militära.

Under studien har flertalet andra hot i andra sektorer än den militära sektorn uppfattats av uppsatsförfattaren då *Vägval i en globaliserad värld* (2013) studerats. För en full presentation av möjliga uppfattningar av hot gjorda av Försvarsberedningen hänvisas läsaren till kapitel 3 "Försvarsberedningen och dess rapporter". Även i omvärldsrapporten från 2013 saknas indikationer på att beredningen uppfattat möjliga hot av samhällssektorn.

Då man jämför de båda rapporterna med varandra så kan gå det att finna både skillnader och likheter mellan rapporternas presentationer av hot. Gällande likheter så finns det som nämnt ett flertal. Den mest iögonfallande är möjligtvis att det under studien inte har påträffats något hot inom samhällssektorn, i någon av rapporterna, som skulle stämma överrens med det teoretiska ramverket. Enligt Buzan, Wæver och de Wildes teori är möjliga hot inom sektorn exempelvis immigration eller andra företeelser som skulle kunna uppfattas som hot mot den kollektiva identiteten. Men några liknande antydningar har alltså inte gått att hitta. Ytterligare en likhet är att Försvarsberedningen i båda rapporter utgår från samma säkerhetspolitiska mål då de genomför sitt analysarbete.

Andra likheter är båda rapporternas fokuserande på Ryssland som undersökningsobjekt men också som ett eventuellt hot då Försvarsberedningen i både rapporten *Försvar i samverkan* (2007) såväl som rapporten *Vägval i en globaliserad värld* (2013) uttryckligen uppfattar landet som ett hot. Skillnaden blir dock i framställandet av hotet. I *Försvar*

i *samverkan* (2007) framställs Ryssland som ett potentiellt hot mycket på grund av de ekonomiska resurserna landet investerar i moderniseringen av sina väpnade styrkor. I *Vägval i en globaliserad värld* (2013) framställs istället Ryssland inte längre som en potentiell aggressor utan som en de facto aggressor då Ryssland vid skrivandet av rapporten varit i konflikt med sitt grannland Georgien. Detta bör ses som en stor skillnad i framställandet av ett land i närområdet som i båda rapporterna har setts som ett hot i olika utsträckningar.

Ytterligare en annan skillnad, fast då gällande den ekonomiska sektorn, är framställandet av vad som anses vara ett hot. I *Försvar i samverkan* (2007) går det inte att finna något om det globala finansiella systemets sårbarhet. Istället ligger fokus på hotet ifrån tullar, sabotage samt sårbarheten av flödet av råvaror. Detta skiljer sig från rapporten *Vägval i en globaliserad värld* (2013) där förmodligen Försvarsberedningen med en finansiell och ekonomisk kris färskt i minnet påpekar det globala finansiella systemets sårbarhet och hur förenat världens system är.

En likhet när det gäller uppfattningen av hot i miljösektorn är de båda rapporternas framställande av Arktis och Barents hav som två i framtiden viktiga regioner. I båda rapporterna diskuteras också hotet mot Östersjön och hur utsatt Östersjön är. I *Vägval för en globaliserad värld* (2013) diskuteras däremot Försvarsberedningen klimatet i ett ännu större perspektiv. Fokus verkar ha flyttats från vårt alla mest närmaste närområde till att lägga fokus på det verkligen globala klimathotet som världen står inför där andra regioner lider stor brist på färskvatten.

Under arbetet med studien har somliga hotuppfattningar varit svåra att placera i endast en sektor. Därför har de hoten placerat i två eller fler sektorer. Ett exempel på detta är exempelvis ismältningen som i sig är ett miljöhot men det finns också biverkningar som följd av denna klimatförändring. I *Vägval för en globaliserad värld* (2013) så tas bland annat öppnandet av Väst- och Östpassagera tillsammans med ett mer isfritt Arktis upp. Enligt Försvarsberedningen så kan detta leda till exploatering av gömda naturresurser som gas och olja (Ds 2013:33, 116). Detta tyder bland annat på att det finns ett visst ömsesidigt beroende mellan sektorer och att hot och uppfattningarna av hot inte kan bindas till endast en sektor utan att de stundtals ryms i fler än en sektor.

5. Slutsatser och vidare forskning

5.1. Slutsatser

1. Uppmärksammar Förvarsberedningen andra hot än rent militära i sina rapporter? Om så är fallet, vilka?

Genom att applicera Köpenhamnskolans teori om ett vidgat säkerhetsbegrepp inbegripande sektorerna militär, miljö, ekonomi, samhälle och politik på två av Förvarsberedningen författade rapporter, *Försvaret i samverkan* (2007) samt *Vägval i en globaliserad värld* (2013), så kan denna studie visa att Förvarsberedningen uppmärksammar andra hot än militära i sina omvärldsrapporter. Det studien också kan visa på är att dessa hot som presenteras av Förvarsberedningen påträffas i både militärsektorn, miljösektorn, ekonomisektorn såväl som politiksektorn. I denna studie har det inte varit möjligt att visa på att Förvarsberedningen presenterar något som Förvarsberedningen uppfattar som ett hot som skulle falla inom samhällssektorn. Exempel på de uppfattade hoten som presenteras i rapporterna är ismältning, råvarubrist, terrorism samt Ryssland.

2. Vilka skillnader och likheter i presentationen av hotuppfattningar kan man se mellan de olika rapporterna?

I studien har det också gått att visa på att det finns skillnader och likheter i de båda rapporterna. Bland skillnaderna kan bland annat Förvarsberedningens framställande av Ryssland som ett hot nämnas. I rapporten *Försvaret i samverkan* (2007) uppfattas Ryssland som ett potentiellt hot i mångt och mycket på grund av de ekonomiska resurserna landet investerar i moderniseringen av sina väpnade styrkor och ökandet av dess operativa förmåga. Till skillnad från i rapporten *Vägval i en globaliserad värld* (2013) där Ryssland inte längre uppfattas som hotfullt endast på grund av en militär upprustning utan för att Ryssland under 2008 var i militär konflikt med sitt grannland Georgien. Andra skillnader är framställandet av hoten i ekonomisektorn. I *Försvaret i samverkan* (2007) uppfattas främst tullar, sabotage och störningar av råvaruflödet som hot medan det i rapporten *Vägval i en globaliserad värld* (2013) tycks vara globala ekonomiska kriser som av Förvarsberedningen uppfattas som större hot.

Studien kan också visa på att det finns likheter mellan de två rapporterna. Bland annat så saknar båda rapporterna indikationer på att Förvarsberedningen uppfattar något som ett uttalat samhällshot. Ytterligare likheter som studien kan visa på är gestaltningen av hot i miljösektorn där Förvarsberedningen i båda rapporterna presenterar Arktis och Barents hav

som två i framtiden viktiga regioner. Andra likheter är att Försvarsberedningen i de båda rapporterna uppfattar terrorism som ett hot mot den politiska sektorn.

5.2. Förslag på vidare forskning

I arbetet med studien så har ett flertal iakttagelser gjorts av uppsatsförfattaren gällande både de forskningsfrågor som ställts men också angående ämnet i stort. Till en början så bör det uppmärksammas att det under studien inte har påträffats indikationer i Försvarsberedningens rapporter gällande någon form av hotuppfattning i förhållande till samhällssektorn. Enligt Köpenhamnsskolans teori så är det hot mot kollektiva identiteter som är att räkna som hot i samhällssektorn. Varför inte Försvarsberedningarna uppmärksammat detta i någon av sina rapporter går givetvis bara att spekulera om då detta inte undersöktes i uppsatsen men denna iakttagelse skulle däremot kunna ligga till grund för att genomföra ytterligare studier kring. I de studierna skulle det vara möjligt att undersöka annat material och möjligtvis få andra resultat än i denna studie. Ytterligare ett ämne av intresse och som är eventuellt kan vara värt att göra vidare studier om är det tillsynes ömsesidiga beroendet mellan sektorerna vilket observerades i studien men inte var en del av studiens syfte.

6. Referenser

6.1. Tryckta källor

- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Bjereld, Ulf, Demker, Marie & Hinnfors, Jonas (2009). *Varför vetenskap?: om vikten av problem och teori i forskningsprocessen*. 3., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Buzan, Barry, Wæver, Ole & Wilde, Jaap de (1998). *Security: a new framework for analysis*. Boulder, Colo.: Lynne Rienner
- Christiansson, Magnus (2004). *Säkerhetspolitisk teori*. 1. uppl. Stockholm: Militärhögskolan Karlberg
- Eriksson, Johan (2004). *Kampen om hotbilden: rutin och drama i svensk säkerhetspolitik*. Stockholm: Santérus
- Mutimer, David. (2007). "Introduction: 'Follow the sign of the gourd'". I Collins, Alan (red.). *Contemporary security studies*. Oxford: Oxford University Press, 60-62
- Petersson, Magnus (2010). "Försvarstransformeringen efter det kalla krigets slut: klassificering, förklaring och karakteristik". I Engelbrekt, Kjell & Ångström, Jan (red.). *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*. 1. uppl. Stockholm: Norstedts juridik, 147-168
- Teorell, Jan & Svensson, Torsten (2007). *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Stockholm: Liber

6.2. Offentliga rapporter och dokument

- Ds 2007:46. Försvarsberedningen. *Säkerhet i Samverkan*.
- Ds 2008:48. Försvarsberedningen. *Försvar i användning*.
- Ds 2013:33. Försvarsberedningen. *Vägval i en globaliserad värld*.
- Ds 2014:20. Försvarsberedningen. *Försvaret av Sverige: Starkare försvar för en osäker tid*.
- Fö2015/0916/MFI. Försvarsdepartementet. *Regeringsbeslut 5*.

Informationsblad om Försvarsberedningen. Försvarsdepartementet. 2013.
<http://www.regeringen.se/informationsmaterial/2013/05/informationsblad-om-forsvarsberedningen/> (Hämtad 2015-12-23)

6.3. Vetenskapliga artiklar

Baldwin, David A. (1997). "The concept of security". *Review of international studies*, Vol. 23 (1), s. 5-26

Hampton, Mary N. (2011), "Living in a World of Dangers and Stranger: Changing EU and German Perceptions of Threat", *German Politics & Society*, Vol. 29 (3), s. 73-96

6.4. Nyhetsartiklar

Sundberg, Marit. 2014. Sverige har utsatts för grov kränkning. *DN.se*.
<http://www.dn.se/nyheter/sverige/sverige-har-utsatts-for-grov-krankning/> (Hämtad 2015-12-23)

Holmström, Mikael. 2015. Tufft för nye ÖB att få försvaret på fötter. *DN.se*.
<http://www.dn.se/nyheter/sverige/tufft-for-nye-ob-att-fa-forsvaret-pa-fotter/> (Hämtad 2015-12-23)

Liebermann, A., Juhlin, J., Eklundh, J. 2015. Förhöjd hotbild mot Sverige. *SVT.se*
<http://www.svt.se/nyheter/inrikes/sapo-forhojd-hotbild-mot-sverige> (Hämtad 2015-12-23)

Kihlberg, J., Rosén, H. 2015. Klart: Världens första globala klimatavtal. *DN.se*.
<http://www.dn.se/nyheter/vetenskap/klart-varldens-forsta-globala-klimatavtal/> (Hämtad 2015-12-23)